

Sosiaali- ja terveysministeriö
VN/1646/2020

Sosiaaliturvakomitean välimietintö

Valtioneuvosto asetti 19.3.2020 parlamentaarisen sosiaaliturvakomitean valmistelemaan sosiaaliturvauudistusta kaksi eduskuntakautta kestäväälle toimikaudelle. Komiteatyön tavoitteena on sosiaaliturvan rakenteellinen ja toiminnallinen kehittäminen pitkällä aikavälillä. Komitea käsittelee perusturvaa, ansioturvaa, toimeentulotukea.

5.3 Komitea ehdottaa selvitettäväksi edellytyksiä käynnistää opintotukijärjestelmän kokonaisuudistus. Millainen opintotukijärjestelmän uudistus tukisi opiskeluajan toimeentuloa, sujuvaa opiskelua, tavoiteajassa valmistumista ja opiskelijan hyvinvoinnin ja jaksamisen kannalta mielekästä opintopolkua?

Nykyinen opintotukilaki mahdollistaa opintorahan saamisen ja työssä käymisen samanaikaisesti oppisopimusta lukuun ottamatta. Opiskelijan aloittaessa oppisopimuksen hän menettää automaattisesti oikeutensa opintorahaan ja joutuu hakemaan opintorahaoikeutta oppisopimusjakson jälkeen uudelleen. Sama koskee opiskelijan oikeutta saada opintolainaa. Oppisopimus on tapa suorittaa tutkintoa eli edistää opintojen etenemistä.

AMKE esittää, että opintotukilakia muutetaan oppisopimuskoulutuksen osalta siten, että oppisopimuskoulutus ei estä tulorajoihin perustuvaa opintotuen saamista. Tämä tuo oppisopimusopiskelijat tasa-arvoiseen asemaan muuhun opiskeluaikana tehtyyn työhön verrattuna. Muutos olisi myös pieni parannus opiskelijoiden toimeentuloon.

Valtion tarkastusvirasto on nostanut tarkastuskertomuksessaan 2/2022 Opintotukiudistusten tuloksellisuus 2010-luvulla erityisesti ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden lisääntyneet velkaantumisongelmat.

4.1 Komitea ehdottaa, että työmarkkinatuen toimivuutta ja uudistamistarpeita selvitetään tilanteissa, joissa työmarkkinoille pääsy tai niille palaaminen on vaikeutunut. Mitä tilanteita ehdotetun selvityksen tulisi koskea?

Työttömyysturvalain muutos astui voimaan vuoden 2023 alussa. Ennen vuodenvaihteen lakimuutosta ammatti- ja erikoisammattitutkintojen pää- ja sivutoimisuuden raja oli 25 h/vko. Uusi laki määrittää pää- ja sivutoimisuutta osaamispisteinä, 4,5 osaamispistettä kuukaudessa (TTL 10 § 2 momentti 9 kohta).

Tämä on erittäin ongelmallista, koska osaamispisteet (osp.) eivät 1) ole määritelty ajallisesti, eivätkä ne ole 2) keskenään yhteismitallisia. Ammattitutkinnoissa vaihteluväli tutkinnon laajuudessa on 120-180, erikoisammattitutkinnoissa 160-210 osaamispistettä. Tutkinnon osien vaihtelu on vielä suurempaa.

Käytännössä tämä voi johtaa kohtuuttomiin lopputulemiin. Esimerkiksi opiskelijan henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman mukaan 60 osaamispisteen tutkinnon osa on tarkoitus suorittaa 14 kuukauden aikana, jolloin laskennallisesti hän suorittaisi 4,3 osp./kk. Mikäli hän kuitenkin suorittaisi vaaditut opinnot suunnitelmaa

nopeammin 12 kuukaudessa hänen opintonsa tulkittaisiin jälkikäteen päätoimisiksi, jolloin tämä voisi johtaa työttömyysetuuksien takaisin perintään, vaikka hän olisi näin edistänyt nopeampaa siirtymistään työmarkkinoille.

Lisäksi nykyistä työttömyysetuuden saamisen työnhakuvelvoitetta päätoimisten opintojen aikana tulisi muuttaa niin, että työhakuvelvoite tulisi voimaan vasta opintojen loppuvaiheessa, jolloin työllistyminen on todennäköisintä.

Veli-Matti Lamppu
toimitusjohtaja

Saku Lehtinen
johtava asiantuntija

Lisätiedot

johtava asiantuntija, Saku Lehtinen, 040 041 2057, saku.lehtinen@amke.fi